

Міністерство освіти і науки України
Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка
НАПН України

ПРОГРАМА З КОРЕКЦІЙНО- РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ

«КОРЕКЦІЯ РОЗВИТКУ»

ДЛЯ 11-12 КЛАСІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

ДЛЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ

Автори: **Чеботарьова О.В.**, доктор педагогічних наук, завідувач відділу освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України;
Іоганова Н. А., вчитель-дефектолог, заступник директора з навчально-виховної роботи спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату №15 м. Києва;
Топчій Н.Г., вчитель-дефектолог спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату №15 м. Києва

«Схвалено для використання в освітньому процесі» (протокол № 4 засідання комісії зі спеціальної педагогіки від 17.08.2022, зареєстровано в Каталозі навчальної літератури та навчальних програм за № 6.0030-2022)

Київ – 2022

Пояснювальна записка

Мета корекційно-розвиткової роботи зі школярами із порушеннями опорно-рухового апарату основної ланки спеціальної школи полягає у максимальному розвитку особистісного потенціалу учнів зі спрямованістю на соціальну адаптацію та інтеграцію в суспільство, формуванні життєвої компетентності як здатності застосовувати знання, вміння та навички у повсякденному житті.

На третьому ступені освіти (11-12 класи) продовжується корекційно-відновлювальна робота з розвитку рухової, когнітивної, сенсорної, емоційно-вольової та особистісної сфер учнів із порушеннями опорно-рухового апарату, основними завданнями якої є послідовний розвиток пізнавальної діяльності (сприймання, пам'яті, уваги, мислення, мовлення), корекція психомоторної сфери, виховання стійких форм поведінки, профілактика особистісних порушень, професійне орієнтування школярів.

Корекційно-розвиткова робота з учнями із порушеннями опорно-рухового апарату, переважну більшість яких становлять школярі із дитячим церебральним паралічем (ДЦП), буде ефективною за умови дотримання максимальної індивідуалізації спеціального навчання. Учні основної ланки спеціальної школи характеризуються наявністю порушень рухових функцій (церебральні паралічі, наслідки поліомієліту, вроджені та набуті захворювання опорно-рухового апарату), пізнавальної та мовленнєвої діяльності. Зокрема, домінують порушення активної довільної уваги, які зумовлюють специфіку всіх стадій пізнавального процесу (від зосередження і довільного вибору під час прийому та переробки інформації до запам'ятовування, осмислення і т.д.), що суттєво ускладнює навчання; підвищена виснажливність психічних процесів, яка супроводжується зниженою інтелектуальною працездатністю, емоційною лабільністю, порушеннями пам'яті; сповільненість всіх психічних процесів, які викликають труднощі переключення з одного виду діяльності на інший.

Отже, в основу програми «Корекція розвитку» покладено сучасне наукове розуміння компенсації та корекції, соціальної адаптації дитини, а саме: розвиток збереженого чуттєвого сприймання, психічних функцій, здатності до рефлексії, формування сенсорно-перцептивного та семантичного аналізу, мовленнєвої та комунікативної діяльності з акцентуванням уваги на здатності сприймання та розуміння інформації, підтримці рухової активності учнів.

Педагогічна корекція є однією з найважливіших складових процесу навчання в спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах для дітей із порушеннями опорно-рухового апарату. Вона скерована на попередження та подолання труднощів у навчально-виховному процесі, підвищення рівня адаптованості дитини із порушеннями опорно-рухового апарату до існуючих життєвих умов і соціального оточення. На заняттях з корекції розвитку відбувається процес

удосконалення та розвитку таких якостей особистості, які дозволяють їй адекватно реагувати на зміни у своїх психоемоційних станах, співвідносити себе з навколишньою дійсністю, підвищувати рівень своєї організації, досконалості свого світосприйняття та способів взаємодії з оточенням та самим собою. Насамперед такими якостями є здатність до рефлексії, самовизначення, саморозвитку в особистому та загальнолюдському контекстах.

Корекційно-розвиткова робота повинна здійснюватись у двох напрямках:

1. Суто корекційному – сприяння виправленню існуючих психологічних, мовленнєвих, емоційно-вольових, поведінкових порушень, наявних у психофізичній сфері учня з метою особистісного його становлення;
2. Розвиваючому – сприяння розвитку тих конструктів, які необхідні учневі для успішного розвитку, однак з різних причин не були розвинуті.

Завдання педагогічної корекції реалізуються на кількох рівнях:

- *індивідуальному* (педагог здійснює певні заходи, застосовує методики, маючи на увазі проблеми конкретної дитини). Застосовуються на цьому рівні індивідуалізовані методи, прийоми та форми роботи.
- *груповому* (робота ведеться одночасно з невеликою кількістю дітей).

Слід зазначити, що корекційно-розвивальна робота з учнями має певні етапи:

- **діагностичний.** Корекція починається саме з діагностики: педагог отримує необхідну інформацію про дітей, одночасно виконує перші корекційні дії щодо поліпшення психофізичного стану учнів, працює над створенням стійкої мотивації для вирішення поставлених завдань.
- **корекційний.** Заняття мають на меті корекцію певних рис та особливостей учня і можуть опосередковано впливати на інші індивідуальні конструкти. Такий вторинний вплив корекційної дії слід співвіднести з потребами конкретного учня чи класу.

Програма з корекції розвитку учнів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із порушеннями опорно-рухового апарату, розроблена з урахуванням рекомендацій психологів та вчителів-дефектологів, допоможе педагогу створювати програмно-методичне забезпечення корекційної діяльності у 11-12 класах.

Мета даної програми – створення комплексної системи методичних заходів корекційно-розвивального та психокорекційного характеру, що сприяють кращому засвоєнню програмового матеріалу, адаптації учнів до соціального оточення.

Завдання:

- Формування стійкої мотивації до навчальної діяльності.

- Створення умов для усвідомлення учнем ефективності своєї навчальної діяльності.
- Ознайомлення учнів з методами та прийомами ефективного засвоєння навчального матеріалу.

Зміст «Програми» у кожному класі є таким:

- 1. Організація навчальної діяльності.**
- 2. Робота з джерелами інформації.**
- 3. Розвиток зв'язного мовлення.**
- 4. Розвиток когнітивних процесів.**
- 5. Розвиток емоційно-вольової сфери.**
- 6. Розвиток навичок самоконтролю та самооцінки.**

Корекційні заняття не дублюють ні змісту, ні форми уроків, оскільки це не додаткові уроки, а спеціально організовані заняття, у яких своя мета і завдання. При плануванні та проведенні корекційних занять вчителі використовують різні форми та види роботи відповідно до виявлених на основі проведеної діагностики психофізичних порушень та збережених навчально-значущих функцій школяра. Особливу увагу при організації таких занять приділяють використанню інтерактивних, мультимедійних засобів навчання. Під час планування враховується чітка етапність у проходженні навчально-розвивального матеріалу. Заняття проводяться систематично, кількість годин з певних тем планується відповідно індивідуальних вад дитини. Час проведення занять та їх тематика фіксується на певній сторінці класного журналу.

11 клас
(2 год на тиждень)

Напрями корекційно- розвиткової роботи	Зміст корекційно-розвиткової роботи	Завдання корекційно-розвиткової роботи
Організація навчальної діяльності	Використання інтерактивних вправ для удосконалення навчальної діяльності (умінь аналізувати, співставляти, планувати,	Навчити самостійно планувати свою навчальну та самоосвітню діяльність; вибирати раціональні способи її виконання;

	приймати рішення, виконувати, самоконтролювати).	вчитися керувати навчальною роботою своєї групи в класі. Вміти організувати своє робоче місце.
Робота з джерелами інформації	<p>Відтворення визначеної за планом інформації.</p> <p>Стислий переказ текстів різного стилю (у тому числі на основі прослуханих радіо- і телепередач).</p> <p>Стислий переказ отриманої з різних джерел інформації.</p> <p>Складання плану, тез, конспекту, виписки на основі отриманої інформації з газет і журналів, правильне оформлення, систематизація та зберігання джерел.</p> <p>Створення власних виступів, презентацій.</p>	<p>Навчити використовувати техніку швидкого читання; вдосконалювати техніку відбору інформації під час динамічного та повільного читання; користуватися прийомом перечитування текстів.</p> <p>Розвивати вміння аналізувати зміст, структуру, мовне оформлення тексту;</p> <p>Удосконалювати навички читання;</p> <p>виконувати переглядове, ознайомлювальне читання довідкової, науково-популярної літератури.</p> <p>Навчити визначати структуру озвученого тексту, спосіб організації смислових одиниць, відповідність літературної форми змістові тексту. Використовувати різні форми фіксації озвученого тексту (план, тези, конспект, таблиця, графік тощо).</p> <p>Розвивати вміння самостійно складати план узагальненого характеру для структурних елементів знань, введених в навчальний процес; складати план простий переказу уривків із прочитаного тексту. Визначати в</p>

		<p>тексті основні структурні елементи системи наукових знань (наукові факти, поняття, закони, теорії, методи наукових досліджень); складати складний план переказу невеликого твору за параграфом підручника та розповіддю вчителя.</p> <p>Розвивати вміння користуватися комп'ютером як засобом отримання інформації (користуватися меню, працювати з файлами та папками, різними носіями інформації).</p>
<p>Розвиток зв'язного мовлення</p>	<p>Вправи на розвиток комунікативних вмінь на основі використання зорових опор (план розповіді, тези, таблиці з інформацією, графіки досліджень).</p> <p>Виконання письмових завдань: списування, виписки цитат, запис під диктовку, переказ, твір, план, тези, конспект.</p>	<p>Навчити вирізняти особливості усного й писемного мовлення; монологічного й діалогічного;</p> <p>оперувати відомостями про мовлення і спілкування, зокрема професійне;</p> <p>використовувати вербальні й невербальні засоби спілкування в різних видах мовленнєвої діяльності;</p> <p>дотримуватися норм культури мовлення;</p> <p>дотримуватися норм українського мовленнєвого етикету. Розвивати вміння використовувати прослухані думки у власних висловлюваннях;</p>

		<p>розвивати вміння сприймати адекватно писемне мовлення за допомогою зору;</p> <p>удосконалювати навички різних способів читання; визначати актуальну інформацію в прочитаному, засвоювати її;</p> <p>Розвивати вміння створювати власні діалогічні й монологічні висловлювання відповідно до прийнятих вимог, аналізувати, удосконалювати власне мовлення; доцільно обирати мовленнєві засоби, адекватні характеру мовленнєвої ситуації.</p> <p>Розвивати вміння складати план, тези, готувати конспект статті.</p> <p>Розвивати уміння створювати тексти різних функціонально-сміслових типів, стилів і жанрів.</p> <p>Навчити прийомам вдосконалення й редагування текстів.</p> <p>Розвивати вміння перекладати тексти, добираючи відповідні до теми й мети висловлювання мовні засоби.</p>
Розвиток	Вправи на розвиток різних видів пам'яті.	Навчити виконувати проблемні завдання

<p>когнітивних процесів</p>	<p>Корекція і вдосконалення прийомів мислення. Вправи на встановлення логічної послідовності подій. Формування умінь міркувати і доводити свою думку. Вправи на розвиток уваги.</p>	<p>порівняльно-узагальнювального типу; користуватися різними прийомами аналізу та синтезу, застосовувати їх до матеріалу міжпредметного характеру.</p> <p>Розвивати вміння робити порівняльний аналіз. Розвивати критичність мислення, вміння аргументувати, доводити істинність або хибність окремих положень, робити висновки, будувати логічний ланцюжок.</p>
<p>Розвиток емоційно-вольової сфери</p>	<p>Психоемоційні вправи на зняття тривожності, агресивності, страхів, психоемоційного напруження.</p> <p>Вправи на м'язову релаксацію.</p>	<p>Удосконалювати навички управління своєю емоційною сферою; вчитися розуміти, відчувати свої та чужі емоції, правильно їх виражати і повноцінно співчувати.</p>
<p>Розвиток контрольно-оцінювальних вмінь</p>	<p>Вправи на розвиток техніки самоаналізу; на розвиток навичок контролю та самоконтролю.</p>	<p>Розвивати вміння критично оцінювати результати своєї роботи, користуватися всіма засвоєними формами контролю та оцінювання. Вміти коригувати свою діяльність на основі самоконтролю. Критично сприймати своє та чуже мовлення, визначати способи його вдосконалення.</p>

12 клас

(2 год на тиждень)

Напрями корекційно- розвиткової роботи	Зміст корекційно-розвиткової роботи	Завдання корекційно-розвиткової роботи
Організація навчальної діяльності	Використання інтерактивних вправ для удосконалення навчальної діяльності (умінь аналізувати, співставляти, планувати, приймати рішення, виконувати, самоконтролювати).	Розвиток вмінь і навичок навчання й самоосвіти. Навчити обирати форми самоосвіти і джерела пізнання.
Робота з джерелами інформації	Відтворення визначеної за планом інформації. Стислий переказ текстів різного стилю (у тому числі на основі прослуханих радіо- і телепередач). Стислий переказ отриманої з різних джерел інформації. Складання плану, тез, конспекту, виписки на основі отриманої інформації з газет і журналів, правильне оформлення, систематизація та зберігання джерел.	Удосконалення навичок читання, вміння самостійно визначати мету читання, обирати форми відбору та систематизації інформації залежно від поставленої мети, характеру навчальної ситуації. Удосконалювати навички різних способів читання; визначати актуальну інформацію в прочитаному, засвоювати її; аналізувати зміст, структуру тексту; удосконалювати навички різних способів

	Створення власних виступів, презентацій.	<p>читання.</p> <p>Використовувати вміння: конспектувати, робити виписки з тексту, складати тези, складати бібліографію; порівнювати й зіставляти виклад одних і тих самих питань у різних джерелах, висловлювати свою точку зору стосовно цих питань.</p> <p>Удосконалення вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, визначати свої інформаційні потреби та формулювати інформаційні запити, уміти користуватись послугами різних бібліотек та інформаційних служб.</p> <p>Розвиток вміння роботи з комп'ютером, пошуку інформації в системі Інтернет.</p>
Розвиток зв'язного мовлення	<p>Вправи на розвиток комунікативних вмінь на основі виконання плану розповіді, використання тез, таблиць з інформацією, графіки досліджень).</p> <p>Тренінги виконання виступів, доповідей, повідомлень, презентацій з обраної теми. Презентації творчих проєктів.</p> <p>Виконання письмових завдань: списування, виписки цитат, запис під диктовку, переказ, твір, план, тези, конспект.</p>	<p>Удосконалення вміння професійного спілкування з дотриманням етики професійного спілкування;</p> <p>Розвиток розуміння залежності мовленнєвої поведінки людини від сприйняття картини світу за допомогою мовних одиниць;</p> <p>Удосконалення вміння аналізувати мовленнєву ситуацію, умови спілкування,</p>

		<p>поведінку учасників спілкування;</p> <p>володіти голосом, правильною артикуляцією, невербальними засобами з метою реалізації мети спілкування й активізації уваги слухачів, правильно вибирає місце для виступу, відстань до слухачів;</p> <p>здійснює систематичну підготовку до висловлювань та підготовку до конкретного виступу; правильно обирати тему, визначати цільову настанову, добирати мовний матеріал, розташовувати його в певній послідовності;</p> <p>проголошувати промову, слідкувати за реакцією слухачів, коригувати виступ у разі потреби.</p> <p>Удосконалення навичок створювати власні діалогічні й монологічні висловлювання відповідно до прийнятих вимог, аналізувати, удосконалювати власне мовлення, коригувати усні виступи залежно від реакції аудиторії.</p> <p>Удосконалення вміння виконувати письмові роботи відповідно до українського</p>
--	--	---

		<p>правопису.</p> <p>Розвиток вміння здійснювати переклад текстів, добираючи відповідні темі й меті висловлювання мовні засоби.</p>
Розвиток когнітивних процесів	<p>Вправи на розвиток різних видів пам'яті. Корекція і вдосконалення прийомів мислення. Вправи на встановлення логічної послідовності подій.</p> <p>Формування умінь міркувати і доводити свою думку.</p> <p>Інтерактивні вправи на розвиток уваги, асоціативних зв'язків.</p>	<p>Удосконалення навичок розкривати закономірності, виявляти аналогії, оволодівати найраціональнішими способами розв'язання широкого кола проблем у певній науковій сфері, прийомами систематизації навчального матеріалу під час вивчення предмета та на основі міжпредметних зв'язків.</p> <p>Розвиток уміння систематизувати, абстрагувати, узагальнювати, класифікувати; знаходити гіпотезу, доводити її, аргументувати свої висловлювання.</p> <p>Навчити встановлювати асоціативні зв'язки між отриманими інформаційними повідомленнями, творчо застосовувати отриману інформацію.</p>
Розвиток емоційно-вольової сфери	<p>Психоемоційні вправи на зняття тривожності, агресивності, страхів, психоемоційного напруження.</p>	<p>Удосконалювати навички управління своєю емоційною сферою; вчитися розуміти, відчувати свої та чужі емоції, правильно їх виражати і повноцінно співчувати.</p>

	Вправи на м'язову релаксацію.	
Розвиток контрольних-оцінювальних вмінь	Вправи на розвиток техніки самоаналізу; на розвиток навичок контролю та самоконтролю.	Розвиток вміння критично підходити до оцінювання своєї діяльності; рецензувати навчальний матеріал, надавати аналізу цілісної, завершеної форми; здійснювати самоаналіз та самоконтроль.